

uaranta anys d'una memòria

crònica

A l'inici de l'excursionisme, quan es mirava la muntanya com una reserva de vitalitat i de grandesa, la gent que s'hi engrescava feia troballes de tota mena: geogràfiques, històriques, arqueològiques... Era l'últim terç del segle XIX. Sortir d'excursió, però, comporta adquirir un nou concepte del risc. L'excursionista es mou per la muntanya i la tuteja, però el repte ve quan el paisatge es fa hostil i el terreny o les inclemències meteorològiques es presenten amb duresa.

L'excursionisme va tenir les seves dues primeres víctimes l'any 1916, pels llamps d'una tempesta als Pirineus. Amb el segle llarg d'excursionisme català, dissortadament han continuat les adversitats, per diverses causes: la recerca del més difícil, l'esperonament del mític insalvable, la màgia d'un sempre més amunt, i modernament la introducció d'alguns refinaments de l'aventura; tot empeny cap a la superació.

Després de la guerra civil espanyola i dels primers anys de postguerra, va renéixer l'excursionisme a Catalunya, i es formaren els primers grups de voluntaris disposats a les accions necessàries de salvament sempre que algun excursionista es trobés en situació desesperada; el factor humà pesa molt, molts accidentats són salvats, i aquest és el gran honor de la gent que s'hi dedica. Les entitats excursionistes no es cansen de fer recomanacions, d'impartir curssets, de retolar camins perillosos, però fatalment les pèrdues de vides continuen.

L'any 1957 l'entitat Foment

No veuràs la fondària
on s'encalmà la pluja,
ni sabràs com caigueren,
nobles i lents, els últims
avets de la muntanya.
No sentiràs si vénen
a poc a poc els passos
de l'orb fins a la porta.
Dormiràs ja per sempre,
sense més nom ni somnis,
triat per la mirada
de l'arquer, a trenc d'alba

Salvador Espriu, 1976

Excursionista de Barcelona va tenir la iniciativa de recordar els excursionistes morts a muntanya. Ara es compleixen quaranta anys d'una missa celebrada a l'ermita de Sant Marçal, al peu de les Agudes, al Montseny, amb aquella intenció. La commemoració va tenir lloc durant deu anys a la mateixa ermita. Després es va fer itinerant. El plany del record troba un exacte símbol en la petja poètica de Guerau de Liost, just a la mateixa Font Bona, de Sant Marçal, que parla d'un eco «de la fusta del bosc torturada pel vent». La sensibilitat de la iniciativa troba un excel·lent ressò en els artistes i literats que col·laboren en la confecció dels recordatoris anuals.

En el seu itinerari per tot Catalunya, la celebració en memòria dels excursionistes ha recalat a diversos llocs gironins, a les muntanyes de les nostres comarques. Són aquests: santuari de la Mare de Déu del Mont, 1971; Santuari de Montgrony, 1975; Santuari del Coll, 1979; Santa Bàrbara de Pruneres,

12 de novembre de 1995

TROBADA

en memòria dels excursionistes



ERMITA DE SANTA CATERINA
Torroella de Montgri (Baix Empordà)

A la dreta,
Sant Marçal
i les Agudes.
A sota, la Mare
de Déu del Mont.



1983; ermita de Sant Antoni, a Sant Joan de les Abadesses, 1987, i ermita de Santa Caterina, a Torroella de Montgrí, 1995.

Aquests quaranta anys de fer memòria dels excursionistes han anat elaborant una estimada col·lecció de recordatoris impresos. La majoria presenten xilografies originals d'Antoni Gelabert, realitzades expressament per a la diada, vertaderes obres d'art en el seu gènere. Els textos formen una altra antologia monogràfica on cada poeta deixa el seu ram. Hi ha qui es fixa, com Tomàs Garcés, en el fet de la desgràcia, dient que «sense dreuera ni camí s'haurà esborrat la terra». És el mateix camí a qui Ramon Muntanyola adreça una pregària perquè «m'ets germà en el desig de seguir tota la Terra». Resseguint la mateixa senda, Olga Xirinacs diu que «allà on s'estima el crit hi posarem la mà per fer el senyal de la pau sobre el món». Pere Quart expressa el seu homenatge a «l'amor de muntanya, febre

d'home fort». Espremen la metàfora de la paraula 'altura', Bertran i Oriola s'adreça als excursionistes traspassats: «havent caigut, pugeu!». Joana Raspall contrasta que uns han arribat «a les altes estances de la llum» i altres ens quedem «a la peresa i a la por d'esbrinar què és l'Enllà i l'Amunt». Clementina Arderiu continua amb el simbolisme de les

MISSA EN MEMÒRIA DELS

11
NOVEMBRE
1979



EXCURSIONISTES MORTS DURANT L'ANY

any, Màrius Torres, Josep Carner, J.V. Foix, Salvador Espriu, Martí i Pol, entre d'altres.

El Foment Excursionista de Barcelona, entitat organitzadora d'aquests actes entranyables de memòria col·lectiva, té el reconeixement unànime de la gran família de la gent que troba a la muntanya allò que expressà Ventura Gassol qualificant l'excursionisme com una de les banderes més altes i clares de llibertat. El reconeixement és extensiu a la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, que patrocina la commemoració. Les comarques gironines tenen els braços i el cor oberts a la continuïtat de la trobada memorial.

MISSA EN MEMÒRIA DELS EXCURSIONISTES MORTS DURANT L'ANY

Santuari de la Mare de Déu del Coll



11 de
novembre
de 1979

OSOR (Girona) -- Guillerries

Organitza:
FOMENT EXCURSIONISTA DE BARCELONA
Patrocina:
FEDERACIÓ D'ENTITATS EXCURSIONISTES
DE CATALUNYA

majúscules: «ve que un Voler la cursa us para». Els morts a muntanya reben de Pere Ribot el tractament de «reis del silenci, de l'aire i la neu». Camil Geis no pot fer més que una oració a sant Bernat, patró dels excursionistes, mentre que Joan Brossa, a l'altre extrem, cau en la consternació perquè «no resten més que fems dins l'establia, s'ha tornat cendra l'ídol, i els raigs divins una llanterna que l'home llença». Però Maria Castanyer torna l'esperança: «la sang se'ns esmuny en el clot que davalla damunt la plana austral que de nou ens espera». També han enviat els seus poemes, any rere

JORDI DALMAU

Heu assolit el cim de la carena.
Reis del silenci, de l'aire i la neu,
sou, en magnífica cadena,
carreus de la muntanya de Déu.

La mort no us senyoreja, ardits falcons
dominant, per a sempre, els horitzons,
i vencedors, amb Sant Bernat,
de la carena de l'eternitat.

Pere Ribot